

AZ ÁLLATVILÁG

= ÁLLATTANI, VADÁSZATI =
• ÉS HALÁSZATI FOLYÓIRAT •

LAPTULAJDONOS:
PETE CSONGOR

SZERKESZTŐ:
CSIKI ERNŐ

REICHL
KALMAN.

1909. évfolyam. ++++++ Junius 15. ++++++ 3. füzet.

TARTALOM:

	Oldal
<i>Báró Babarczy Jenő: Vicuna és guanacovadászatok</i>	33
<i>Schenk Jakab: A pásztormadár a Hortobágyon</i>	39
<i>Dr. Szüts Andor: A nápolyi zoologiai állomás</i>	44
<i>Anisits J. Dániel: Vadászat a Gran Chacóban. (Vége.)</i>	49

Kisebb közlemények:

Poloska-óriás Magyarországon	52
Ebtenyésztés	52
Előfizetési felhívás	52
Hirdetés a borítékon.	

«Az Állatvilág» kiadóhivatala: Budapest, VII., Damjanich-utca 36., a
hová az előfizetési díj (évenként 5 korona) is küldendő.

Kérjük t. előfizetőinket, sziveskedjenek a folyó évi előfizetési díjat mielőbb beküldeni, hogy a folyóirat szétküldésében fennakadás ne legyen.

Kérjük e számot érdeklődő ismerőseinek megmutatni, vagy figyelmüket folyóiratunkra felhívni. Mutatványszámot szivesen küldünk.

VICUÑA- ÉS GUANACOVADÁSZATOK.

Irta: BÁRÓ BABARCZY JENŐ.

AZ ANDES-hegység argentinai oldalán járunk, körülbelül 3500 m. magasságban a tenger színe felett. Tervbe vettük, hogy lóháton átkelünk a hegységen Argentínából Chilibe, közbe vadászgatva a már hírnévből ösmert vicunákra (mondd: vikunyákra) és guanacokra.

Már egy hete mult, hogy úton voltunk, már messzire behatoltunk a hegység óriási láncolataiba, de a várva-várt vadaknak még hírmondóját sem láttuk. Minél magasabb régiókba értünk, annál inkább csökkent reményünk, hogy még találkozunk ezen a láma-félékhez tartozó állatokkal, mert a köves és sziklás hegyláncolat magasabb részeiben már alig mutat föl egy kis növényzetet, úgy hogy szinte megfoghatatlan, hogy ezen sivár vidékeken még nagyobb állatok is tömegesen megélhetnek. Már lemondtunk a kilátásba helyezett szép vadászatokról, a mikor egy délelőtt lovaglás közben fülünket a ló nyerítéséhez hasonló hang ütötte meg. Körültekintve egy domb csucsán megtaláltuk a hang okozóját. Ott állt büszkén, magasra emelt fővel egy piszkos szürke szőrözetű állat, a guanaco. Még vagy kettőt nyerített és villámgyorsasággal az ellenkező irányban eltűnt.

E látvány után lázas izgatottságban, gyorsan, a hogy csak lovaink és a terepviszonyok megengedték, a domb tetejére igyekeztünk, hogy onnan talán még megláthassuk a szökevényt. Csalódásunk nagy volt, mert odaérkezvén, hiába szemléltük a láthatárt, az állatnak sehol semmi nyoma. Felbátorodva, hogy talán csak most érünk a vicunák és guanacok birodalmába, folytattuk utunkat. Még aznap több hírmondóban gyönyörködhattünk, de lövésről szó sem lehetett. Alig pillantottuk meg őket 4—500 lépésnyi távolságban, ijedten menekültek a láthatárról.

Este egy sziklába vésett, megfelelő barlanghoz értünk, közel egy kis csörgedező patakhoz, melynek oldalain lovaink számára egy kis fű is nőtt. Úgy határoztuk, hogy egynéhány napot itt töltünk, napközben vadászgatva.

Hárman voltunk. A míg kettőnk elment szerencsét próbálni, addig a harmadik a barlang előtt a háziasszony teendőit végezte, hogy a kiéhezett vadászokat jó meleg étellel üdvözölhesse.

Az első 3—4 nap teljesen eredménytelen volt. Láttunk ugyan sok vicunát, de lövésre nem tudtuk megközelíteni. Ahogy lakásunkból kiindultunk, alig tíz percnyi

út után, egynéhány domb tetején megpillantottuk a kiküldött őrsöket, melyek megjelenésünkre egy különös, nehezen meghatározható hangjeladás kíséretében, legerősebben vágtatva, egy irányba menekültek. Akárcsak a katonai előőrsök, úgy voltak ezek is egy-egy kimagasló hegycsúcsra kirendelve. Veszély esetén sietve rohantak társaikhoz, hogy velük együtt, idejében menekülhessenek.

Úgy a vicuña, mint a guanaco családi életet élnek. Egy hímállathoz 10–15 nőstény csatlakozik, így egy családot képezvén.

Boszantott ezen állatok intelligenciája, azért mi is haditervet készítettünk ellenük. Megfigyeltük, hogy nap-nap után mindig ugyanazon a helyen láttuk fölállítva az előőrsöket és hogy mindannyiszor ugyan abban az irányban menekült el az egész csapat. Úgy határoztuk erre, hogy ketten nagy kerülővel megkerüljük a csapatot és oda igyekeztünk jutni, a merre a csapat menekülni szokott, míg a harmadik a mindennapi uton halad és ezáltal az állatokat a másik kettő felé tereli.

Nyélbe is ütöttük tervünket, de hiába, mindhármunk katonai képzettségének, ezen taktikánk nem vált be.

Nem hogy nem lőttünk semmit, de kivéve az előőrsöket, nem is láttunk több állatot.

Vagy öt napot töltöttünk el így hiába egy helyen, hatodnap folytattuk utunkat, vadászeredményeinket továbbra a jó szerencsére bízva.

Nem is váratott sokáig magára. Még a délelőtt folyamán, a hogy felértünk egy fönnsíkra, előttünk pár lépésre hirtelen fölugrott egy vicuña. Egy ideig ijedten körütekintve menekülni igyekezett, de egyik társam golyója szegény állatot hamarosan leterítette. Sietve igyekeztünk a sebesültet megközelíteni, hogy hosszú késünkkel a kegyelemdöfést megadjuk. De bizony nem olyan egyszerű dolog volt az. Akárcsak a vízbefuló, a ki még a szalmaszálla is belekapaszkodnék, úgy igyekezett szegény sebesült állatunk támadóit magától távol tartani.

A természet meg is adta a kellő védekezési eszközt. Nagyon bűzös köpésével igyekszik a támadó közeledését meggátolni. Tíz és több lépésnyi távolságra oly biztosan talál köpése, mint a jó vadász fegyvere. Ha ruhát érint, jó ideig magába veszi a köpés erős, undorító bűzét. Nagy fáradságok után, egyikünknek sikerült a szenvedő állatot kinyjaitól megszabadítani.

Lenyúzva és fölbonczolva, megtaláltuk annak a magyarázatát, hogy szegény állat oly közelre bevárt minket.

Gyomra és belei telítve voltak apró, kukaczszerű élősdiekkel, melyek természetesen nagy fájdalmakat okozhattak és ezért nem is követhette csapatját, hanem azoktól elhagyatva, előbb-utóbb a férgek áldozatává lett volna.

A vicuña — tudományos néven *Lama vicugna* — a láma-félékhez tartozik, de kevéssel kisebb mint a láma. Gyapja rövid, göndör és nagyon finom. Feje teteje, nyakának felső része, törzse és czombjai vöröses-barna színűek. Nyaka alsó része és végtagjainak belső oldala világosabbak, míg a sokszor 10–15. cm. hosszú mellszőre és hasalja fehér. Patái puhák, kétkörműek, talpa párnázott.

Értékes bőrét lenyúztuk, a húsból a legjobb falatokat magunk részére kivágtuk

Sáskairtás a Hortobágyon.

és folytattuk útunkat. Elragadtatva a vadászszenvedély által, másnap ismét tanyát ütötünk egy napra, hogy nyugodtan élvezhessük a vadászat gyönyöreit.

Sorsot húztunk, ki lesz a szakács. Én voltam a vesztes. Le kellett mondanom szenvedélyemről s sárga irigység gyötört, mikor társaim már a kora hajnali órákban magamra hagytak, reményüket kifejezván, hogy hazatérve jól elkészített vicuña-pecsenyével fogom őket várni.

Délfelé járhatott az idő, a fazékban már kedélyesen párolgott a vicuña-leves, mikor egyszerre egy egész csapat kondor repült el mellettem, mintha csak valami láthatatlan ellenség elől menekülnének. Pár percz elteltével sötét, fekete felhő bukkant elő az egyik domb csúcsa mögül és mintha szárnyakon jönne, oly hamar beborította az egész eget. A nap is elsötétült, hideg sivító szél támadt. Láttam az óriási vihar közeledését, melyről már sokat hallottam beszélni. Félve, szinte reszketve a nagy magányban, szaladtam a közelben legelésző két lovunkhoz, hogy első lábaikat összekötözsem, mert tudtam, hogy az ég haragja elől menekül minden, a miben csak élet van. Alig végeztem el a kellő előkészületeket, máris megszólaltak az egek trombitái. Egyik villámcsapás a másikat érte, irtózatos harmóniában dördültek el a villámokat követő dörgések. Oly sötétség borult az Andések hegylánczaira, mint a késő esthajnali órákban, megvilágítva a szakadatlanul megújuló villámok által. Fölöttem, alattam egy-egy felhőtenger, melyek között a természet oly borzalmas játéka folyt le.

Sokat hallottam beszélni a hegységben előforduló ilyen hirtelen viharokról. A gyorsan beálló hideg folytán már nem egy ember vesztette életét.

Még sohasem éreztem a természet hatalmát oly nagy mértékben, mint e zivatar alkalmával. Hála Istennek, az egész nem tartott vagy húsz percznél tovább. Szinte újra születve éreztem magamat, mikor ismét kiderült és a nap gyenge sugarai új élet-erőt öntöttek szívembe. A késő délutáni órákban érkeztek vissza társaim zsákmányukkal, egy guanacoval.

A guanaco — tudományos néven *Lama huanachus* — kissé nagyobb, mint a vicuña, körülbelül a mi szarvasunk nagyságát éri el. Az állat testét meglehetősen hosszú, de laza bunda fedi, mely rövidebb gyapjúszőrből és vékonyabb, hosszabb nemezzsőrből áll. A bunda általános színe piszkos vörösesbarna, melle és végtagjainak belső fele fehéres, homloka, háta és szeme fekete. Hátsó lábain fekete színű, tojásdad alakú folt látható, patái szürkésfeketék.

Elfelejtve a vihar alatt átélt kellemetlen érzéseket, örömmel üdvözöltem társaimat és igyekeztünk a jól megérdemelt carne asado-t, nyárson sült pecsenyét, a kellő étvágyal elfogyasztani.

Folytatva útunkat, a legközelebbi napon egy bennszülött argentinai Gauchó-val (mond: gaucsó) találkoztunk, ki ugyancsak vicuña és guanacovadászatokra indult. Két lóval és négy tigrisszerűen csikolt, kissé az agárhoz hasonló, úgynevezett vicuña-kutya kíséretében volt.

Csodálkoztunk, hogy fegyvert egyáltalában nem hozott magával, de bebizonyította, hogy arra nincs is szüksége. A régi indiánusok módjára vadászott. Miután megpillantott egy csapatot, a legnagyobb lelkiyugalommal átnyergelte paripáját, kutyáinak

talpára a szokásos bőrpapucsot kötötte, nehogy a hosszú futásban a köves talaj talpu-
kat megsértse, majd elővette bójáját és nyomuk után üldözőbe vette az állatokat.

A bóla hosszú, bőrből font kötél, melynek vége három részre ágazik, mindegyik
végén egy-egy nehéz ólomgolyóval. A bóla másik vége a nyereghez van erősítve.

Bámulatos kitartással követték lova és kutyái a menekülő állatokat, míg csak nem
sikerült őket egy fennsíkra terelni. Hegyoldalakon az ügyes vicuñuákat, avagy guana-
cokat utólréni lehetetlen, de fennsíkon egy jó ló és kitartó kutyák csakhamar körül-
veszik a csapatot. Kellőleg megközelítve a kiszemelt áldozatot, a bolát egynéhány-
szor feje fölött penderítve, biztos kézzel bocsájtja ki, hogy az a szegény állat hátsó
lábai körül csavarodva, földhöz terítse.

Így vadászott a mi gaucsónk, több és biztosabb eredménnyel, mint mi az új-
kor legmodernebb fegyvereivel.

Sok érdekes dolgot hallottunk ettől az egyszerű félindiántól.

A régi jó időben, mesélte, nem így vadászták a vicunákat. Nagy társaságok ala-
kultak, kik nem is vadászati kedvtelésből, hanem jövedelmi szempontból indultak a
hegységbe, hogy az ártatlan állatok nyugalma megzavarva, értékes bundáikat és husa-
kat a piacra szállíthassák.

Egy nagy körben czölöpöket vertek be, melyeket körülbelül egy méter magas-
ságban spárgával kötöttek össze. A körben egy nyilást hagytak, a spárgákra színes
rongyokat erősítettek, melyeket a szél lengetett.

Ezzel elkészülvén, a sokszor száznál több lovas elszéledt és nagy területet
bekerítvén, lassan mindinkább közeledtek a zsineggel elzárt kör felé, az általuk képe-
zett kört lassanként szűkebre vonva. A körben lévő ijedt vicuñák persze nem tudván
merre menekülni, a csapda felé szorultak, míg végre a meghagyott nyiláson, a zsineg-
gel bekerített körbe jutottak. Félős természetüknél fogva nem merték a lobogó színes
rongyokkal tarkított spárgakerítést átugrani és könnyörtelenül a pénzszomjas vadászok
martalékául estek. Nagy figyelmet kellett fordítani arra, hogy egy guanaco valahogy
bele ne kerüljön a csapdába, mert az sokkal elszántabb állat, mely veszély esetében
átugorja a kerítést, mire a vicuñák is követik a megmentő példáját.

A vicunaradászatoknak a történelemben is van nyoma. BOLIVÁR ugyanis 1827-ben
törvényt hozott, mely szerint az elfogott vicunákat nem volt szabad megölni, hanem
csak megnyírni. E törvénynek azonban nem volt fogantatja, mert az állatok vadsága
miatt, lehetetlen volt azok nyírása.

A vicuñák fiatal korukban könnyen szelidíthetők, de később alattomosak és
örökös köpködésük miatt tűrhetetlenek.

Sokat olvastam ezen állatok életmódjáról s valóban meglepő, érdekes pszicho-
lógiai tünetekre találunk.

TSCHUDI szerint a vicuña-nyáj mögött két-három lépésnyire ballag a hím és gon-
dosan ügyel rá, a míg legel. A legkisebb veszély közeledtére hangos füttyel ad jelt és
a csapat élére áll. A többiek a jelre azonnal összeverődnek, kíváncsian kémlelnek,
hogy aztán hirtelen meneküljenek. A hím menekülésüket fedezi, időközönként megáll
és az ellenséget megfigyeli. A nőstények ritka hűséggel és ragaszkodással jutalmazák

a bak éberségét. Ha megsebesül, éles fütty kíséretében futkosnak körülötte nem is gondolván menekülésre. Ily alkalommal könnyen sikerülhet a vadásznak az egész csapatot kipusztítani. Ha azonban előbb egy nőstény esik el, mitsem törődve vele, igyekeznek a többiek menekülni. Jellemző, hogy a guanaco hűsége a hímhez nem oly nagy. Ha a gyilkos golyó a guanaco-bakot találja, a nőstények tovább menekülnek.

MEYEN szerint, úgy a vicuña, mint a guanaco ürülékét mindig egy és ugyanazon helyre rakja, míg ott az nagyon föl nem szaporodik. Az indiánusok tüzelő anyagnak használták föl a trágyát és ezáltal meg lettek kimélve az oly gyéren előforduló galyak összehordásától.

DARWIN tapasztalta, hogy a guanacók, daczára rendkívüli féltékenységüknek, sokszor kíváncsiságuknak esnek áldozatul. A csapat előtt földre feküdvé, kézzel-lábbal kapálózva, kíváncsian közelednek az illetőhöz. Ilyenkor még a puskaövéstől sem ijednek meg, gondolván, hogy az a játékhoz tartozik.

A megsebzett guanaco mindig a folyóhoz menekül, hogy ott lehelje ki páráját.

Aránylag csekély eredmény után elérkeztünk Chilibe. A vicuñabőröket körülbelül 8 frtjával, míg a guanacoét 5 frtjával értékesítettük. A vicuña gyapja sokkal értékesebb, mint a guanaco-gyapjú. Belőle készítenek takarókat, melyek minőségükben megfizethetetlenek. A legfinomabb gyapja a mellkasán van. Az ebből szőtt takarók, pouchók (mond: poucsók) 5—700 frt értéket képviselnek. A guanaco nyakbőréből készül viszont a legfinomabb, legtartósabb lassó, magyarul pányva.

A hortobágyi nagy kőhíd. (A pásztormadár fészektelepe.)

A PÁSZTORMADÁR A HORTOBÁGYON.

Irta: SCHENK JAKAB.

FGÉSZ esztendőben talán együttvéve se fordul meg annyi ember a debreczeni Hortobágyon, mint az országos vásár idején. Nagy sokaság tolong a csárda előtt levő vásártéren, a melyen valóságos néprajzi kiállítást rendeztek a pásztoreMBER számára dolgozó mesteremberek. Sátorkorcsmák csábítják a pásztoreMBEReket, hogy egyszer egy esztendőben amúgy istenigazában kimulassák magukat. A baromvásártéren a félország lócsiszárja és marhakupecze válogat a rengeteg számban fölhajtott állatban.

Sűrűn egymás után érkeznek a vásárosok s a hányan jönnek-mennek a régi impozáns hortobágyi köhídon, mind gyönyörködve bámulják azokat a soh'se látott szép piros-fekete tarka madárvendégeket, a melyek csodálatos bizalmassággal — mintha csak otthon volnának — ott ugrálnak, civakodnak, énekelnek és udvarolnak néhány lépésnyi távolságban a híd kőkorlátján.

Első kérdésük természetesen az, hogy mifélek és honnan valók?

A hortobágyi pásztoreMBER meg is adja a jelenség érdekességének megfelelő érdekes választ: *afrikai seregélyek* ezek, s a földművelésügyi Miniszter hozatta őket azért, hogy segítsenek irtani a sáskát.

A dologban az a legérdekesebb, hogy ezt a magyarázatot komolyan hiszi mindenki. A viszonyok ismerete alapján azonban némileg érthető ez a hiedelem. A hortobágyi legelőterületet 1907 nyarán végpusztulással fenyegette a mérhetetlen mennyiségben föllépett *marokkói sáska*. A csapás továbbterjedésének és megismétlődésének meggátolása céljából a m. kir. Rovartani Állomás valóságos irtási hadjáratot indított a m. kir. földművelésügyi Miniszterium megbízásából, a mely törvényt is alkotott a sáskairtásról. Ez a törvény ott volt kifüggesztve a csárda falára, mellette színes képen a marokkói sáska és egész fejlődési menete, hogy mindenki azonnal fölismerhesse a veszedelmes ellenséget. Mindenki tudta, hogy a földművelésügyi Miniszterium adta a sáskairtó gépeket s hogy az irtási költségek nagy részét is elvállalta. A mint megérkeztek a pásztormadarak, azonnal megjelentek a tilalomtáblák is, a melyek 100 korona pénzbírsággal vagy elzárással fenyegették azokat, a kik a pásztormadarakat, ezeket a kiváló sáskairtókat bántalmazni merészelnék. Ily módon tán nem is csoda, ha a pásztormadarak megjelenését is a földművelésügyi Miniszterium egyik sáskairtó intézkedésének minősítették.

A sáskairtás idején szokatlanul mozgalmas volt az élet a Hortobágyon. A vég-

telenségbe vesző tengernyi síkságon magános pásztorgunyhók, gémes kutak, gulyák és ménesek között innen is, onnan is messzevilágító fehér sátorcsoportok látszottak. Körülöttük szekértábor, legelésző lovak, lobogós ruhájú nyüzsgő sokaság. Mintha valami nomád törzs ütött volna tanyát a Hortobágyon. Ha ködbevesző messzeségből ide nem villogna, hol el- hol meg előtűnve, egy templomtorony napsütötte fehér fala, úgy első pillanatra szinte a honfoglalás idejébe, az ősi nomádelet korszakába képzelhetné magát az ember.

A Hortobágy ötletes tündére, a varázsló délibáb, azonban mihamar tökéletesen megváltoztatja az egész képet. A sátrak helyén messzevilágító fehér vitorlák libegnek csillogó víztükör felett, mely mintegy varázsütésre buggyant elő a szemhatár peremén. Eltűnt a távolban szétszórtan legelésző gulya is, helyén nagy város elmosódott körvonalú fehér házfalai látszanak, a mint hosszú sorban, szabályosan sorakoznak egymás mellé a tengerparton. Kékes messzeségből idelátszott apró ligetek picziny alacsony szigetekként tükröződnek a szemképráztatóan ragyogó víztükörben. Tündériesen szép ez a látvány, hasonlatos ahhoz, a mikor délszaki tengerparti város első homályos körvonalai bontakoznak ki a tűző napsugár fakasztotta sűrű párakkal telített levegőből.

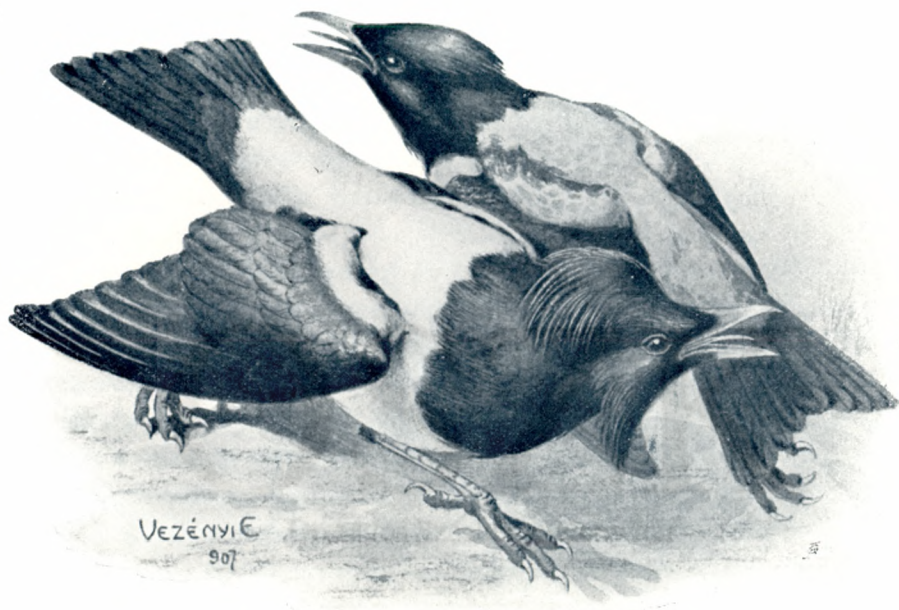
A sátrakban a sáskairtó munkások tanyáztak. Fölváltva dolgoztak és pihentek, mert ha az ember tán birná is a kora hajnaltól napnyugtáig tartó munkát az agyforraló hőségben, nem bírja ki a ló, a mely a nehéz sáskairtó gépet húzza. A sáskairtó gép körülbelül 2 1/2 méter hosszú erősen a földnek feszülő sűrű aczéldrótkefe, a melyet saját súlyán kívül a lovakat hajtó ember súlya is odaszorít a földhöz. Tovahaladása közben a gép az alája kerülő sáskákat szétmorzsolja. Rendesen több gép halad egymás mellett folyton szűkülő körökben, úgy hogy az elugráló megmaradó sáskák végre egy helyre szorúlnak, a hol azután végiggázolnak rajtuk. Ilyen helyeken néha bokáig ért a tömérdek sáskahulla.

Az erősebben inficziált területeken már néhány lépés után valóságos sáskahullám hömpölygött az ember előtt. A továbbugrálva menekülő sáskahadat sűrű jégeső hullásához hasonló pattogás és zúgás kísérte. Ilyen helyek azután valóságos gyülekező tanyái voltak a Hortobágy sáskairtó madárseregeinek. Százával voltak a falánk, nagyétű golyák, csapatosan jöttek-mentek a libegőröptű kék vércsék, ölyvek, lomharöptű lármás sasok, vijjogó bibiczek, czieregő széki csízek, himbálóröptű szarkák és a vetési varjú óriási fekete seregei rengeteg mennyiséget fogyasztottak a veszedelmes ellenségéből. Ott volt az egész hortobágyi madárvilág, s ott voltak a távoli hazájukból szinte gondviselészerűleg megjelent pásztormadarak seregei is, a melyek PETÉNYI szavával élve, mint *«vándorló rózsák»* borították a Hortobágyot.

Junius első napjaiban jelentek meg az első kis csapatok, de már néhány nap múlva körülbelül 30.000-re szaporodott a számuk. Eleinte az apró hortobágyi ligetekben tartózkodtak, de később elfoglalták a fészkelésre alkalmas helyeket és fészkelés céljából megtelepedtek. Gyakran ismétlődő vándorútaik alkalmával a sáskajárásos Hortobágyon ezúttal olyan területet találtak, a mely majdnem teljesen ugyanazokat az életfeltételeket nyújtotta nekik, mint rendes hazájuk, s nyilvánvalóan ez bírta rá őket a megtelepedésre és fészkelésre.

Hazánkban meglehetősen gyakori vendégek. Átlagban megjelennek körülbelül minden harmadik esztendőben, de túlnyomó részben csak párokban vagy kisebb csapatokban és olyankor sohase fészkelnek nálunk. Az 1907. évi mellett legnagyobb volt az 1837. évi invázió, a mikor Pestmegyének éppen akkor sáskajárásos pusztáin szintén nagy mennyiségben fészkeltek, a mint ezt nagy úttörő ornithologosunk, PETÉNYI egy gyönyörű monografiában részletesen megírta.

Tapasztalati tény, hogy rendes hazájuk határán túl csak akkor fészkelnek, ha sáskajárásos területre akadnak vándorlásaik alkalmával, de viszont nem jelennek meg mindig, valahányszor sáskajárás van nálunk. Ennek oka a pásztormadár életmódja. Rendes

A pásztormadár párzási tánca.

hazája Déloroszország, Transzkáspia és Turkesztán. Itt az óriási kiterjedésű füves pusztákat lakja, s életmódjában annak legjellemzőbb rovarvilágához, a tömegesen előforduló sáskákhoz alkalmazkodott. Minthogy a sáskajárások színhelye majdnem évről-évre megváltozik, azért az indiai téli szállásaikból hazatérő pásztormadarak még kisebb-nagyobb kiterjedésű vándorutakra kényszerülnek, hogy ily módon megtalálják a sáskajárásos, tehát a fészkelésre alkalmas területeket. A pásztormadár ily életmód mellett *vándormadárrá* fejlődött.

A szélsőségeiről ismeretes pusztai klíma mellett megeshetik, hogy egyidőben nagy területeken meghiúsul a sáskajárás s ezért a pásztormadarak egy része nem talál alkalmas fészkelő területet. Mint vándormadarak folytatják a már meg is kezdett vándorutat és ilyenkor vetődnek el Európába, nevezetesen annak délkeleti részeibe. Ha útközben alkalmas területre érnek, ott fészkelnek, ilyen kivételes fészkelőhelyeik voltak eddig a Balkánon, Olaszországban és Magyarországon. Ha ellenben rendes hazájukban is

elegendő fészkelési területeket találnak, akkor nem látogatnak el hozzánk, még akkor sem, ha tényleg találnának is nálunk sáskajárásos területeket.

A Hortobágyon 1907 nyarán körülbelül 10 telepen közelítőleg 3000 pár fészelt; a többi lassanként elszéledt, tovább vándorolt, úgy hogy a fiókaetés idejében már csak a fészkelők tartózkodtak ott. Valószínűleg kevés volt a fészkelési alkalmatlanság a sáskajárásos területek közelében. Pedig a pásztormadarak ebben egyáltalában nem voltak válogatók. A hány vályog és téglarakást találtak, azt mind elfoglalták s alig félméter magas téglatörmelék halmazokban is találtak fészkeket. Beletelepettek az épületek nádfedeleibe és ereszalji üregeibe, noha a legtöbb oly alacsony volt, hogy kinyújtott karral elérhette őket az ember. A hortobágyi kőhíd szárítócsöveit, valamint a mellettük levő üregeket is elfoglalták, kemény harcok után kivervén belőlük a nemzedékek óta ott fészkelő kétségbeesetten védekező verebeket.

Csodálatos bizalmasságot árultak el velük a fészkelési móddal, s ha idejében nem jelentek volna meg a tilalomtáblák, úgy könnyen vesztükre válhatott volna. A szandalékesi telepet azonban a vályogvető cigányok még így is ugyancsak megdézsmálták.

A fészkelepeken mindenütt rendkívül bizalmasak voltak a pásztormadarak. Különösen festői látványt nyújtott a szandalékesi telep, a hol körülbelül 500 pár fészelt. Egy-egy vályogtéglarakáson néha százával ültek sűrűn egymás mellett a gyönyörű rózsaszínű madarak, ártatlan kimenetelű harcokat folytattak egymással a helyért vagy nőtényért, udvarolgattak párjuknak és állandóan hallatták párzási éneküket, a mi valóságos riadó volt a csendes pusztában. A hímek párzási éneke az erős, karattyolásszerű «trrr» és az élesen hangzó «tyityi» szótagok variálása, a nőtény pedig állandóan a «csilij» szót sipítozza. El lehet képzelni azt a koncertet, a mikor egyidejűleg több száz darab énekel.

A párzást mindig egy rendkívül érdekes és mulatságos párzási tánc előzte meg. A hím szinte lehasal a nőtény előtt, kissé kinyújtott szárnyát, valamint félig szétterjesztett farkát folytonosan rezegteti, fölemeli és kiterjeszti bóbítóját, toroktollait előretolja, minek következtében úgy látszik, mintha hegyes szakállal volna s ebben a helyzetben kezdi körüljárogatni a párját, közbe pedig teljes erővel fújja párzási énekét. A nőtény ugyanezt cselekszi s ekkor elkezdnek egymás körül forogni, eleinte lassabban, később mindig nagyobb és nagyobb sebességgel. A nőtény vet véget a játéknak; hirtelenül leül, a nóta elhallgat s pillanat alatt megvan a párzás.

A hortobágyi kőhíd széles korlátján nagyon gyakran figyelhettem meg ezt a párzási táncot és pedig alig 10 lépésnyi távolságból. Ha nyugodtan viselkedett az ember, akkor ügyet se vetettek rá. Ez a nagyfokú bizalmasság onnan ered, hogy hazájában szent madárnak tartják a pásztormadarat óriási sáskapusztításai miatt s ezért mindenütt a legnagyobb kíméletben és védelemben részesül. Hogy milyen magasra becsülik sáskairtó működését, azt igen élénken jellemzi egy tifliszi népszokás. Ha tavasszal sok sáska jelenik meg Tiflisz vidékén s kimaradnak a pásztormadarak, akkor küldöttséget menesztenek az Ararat hegyére, Szent Jakab forrásához, hogy onnan vizet hozzanak a városba. A visszatérő küldöttséget nagy egyházi ceremóniával fogadják; azt hiszik, hogy ily módon rábirhatják a pásztormadarakat a megjelenésre.

Ha meggondoljuk, hogy Tifliszben százezrivel szokott megjelenni a pásztormadár,

akkor könnyen érthető az a nagy tisztelet és védelem, a melyben részesül, mert ennyi pásztormadár valóban hihetetlen sáskatömegeket tud elpusztítani. A meddig még apró volt a marokkói sáska a Hortobágyon, addig egy-egy pásztormadárnak a gyomrában 400–500 sáskát lehetett találni. A sáskairtás szempontjából különösen akkor végeztek igen fontos munkát, a mikor a sáskák már megszárnasodtak, s így lehetetlen volt a gépekkel való irtás. Ebben az időben már csak 20–30 sáskát találtam a gyomrukban, köztük a teljesen kifejlődött, petéikkel telt nőstényeket. Fiókáikat is tisztán sáskákkal etették s ezek gyomrában is mindig megtaláltam a sáskapetéket.

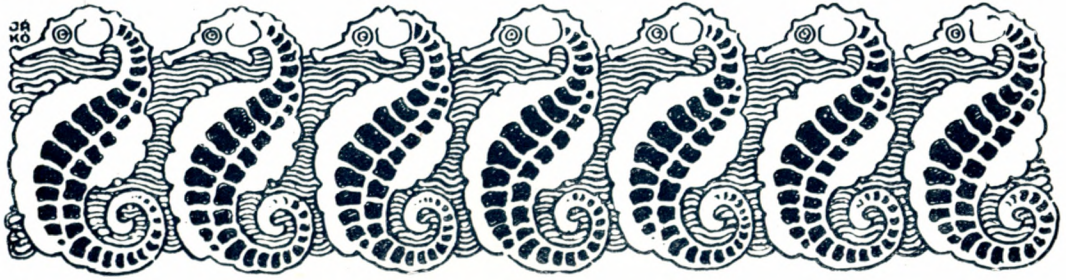
Szinte elképzelhetetlen az a sáskatömeg, a mit a pásztormadarak elfogyasztottak a Hortobágyon. Rengeteg mennyiséget pusztítottak a falánk gólyák is, a melyek egy-egy lakomán 1000 sáskát is fölfalnak. Mindezeknél sokkalta nagyobb az a tömeg, a mit a gépek pusztítottak s ennek dacára még mindig maradt annyi, hogy 1908 nyarán — bár jóval kisebb mértékben — újból kitört a sáskajárás a Hortobágy néhány területén. Ugyanakkor megjelentek megint a pásztormadarak is, és minthogy újra megtalálták a fészkeléshez szükséges föltételeket, ezúttal is fészkeltek néhány telepen, de jóval kisebb mennyiségben, mint az előző esztendőben. A Hortobágyon tehát két egymásután következő esztendőben fészkeltek a pásztormadarak, a mi igazán ritka esemény.

A legérdekesebb dolog az volna, ha az idén is megjelenének a Hortobágyon, melyen nagyjában ugyanazokat az életföltételeket találják, mint rendes hazájukban s ha ily módon hazánk rendes lakóivá válnának. Megtelepedésükkel nemcsak gyönyörű ékességre és újabb nevezetességre tenne szert a méltán híressé vált Hortobágy, hanem egyúttal rendkívül hasznos madárlakosságra is, a mely állandó sáskairtásával megakadályozhatná hasonló csapások kifejlődését, mint a milyen az 1907. évi sáskajárás volt.

A pásztormadár fészke a hortobágyi híd szárító csövében.

A NÁPOLYI ZOOLOGIAI ÁLLOMÁS.

Irta: DR. SZÜITS ANDOR.

ATENGER — és ismét csak a tenger! De hiszen nem csoda. Itt oly mérhetetlen tér nyílik a zoologus számára, hogy alig egy cseppet meríték a tárgyból, ha felidézem én is csekély emlékeimet a tengerről. Régi idők nagy természetbúvárai elevenednek meg előttem. A régiek, a kik már kora ifjúságukban megnyitották halhatatlan felfedezéseik sorozatát. CUVIER már 20 éves korában hatalmas műveket alkotott, HAECKEL egészen fiatal volt, a mikor a tengerfenék mikroszkópos szervezeteinek a kutatását befejezte. A mostaniak ifjúkorukban az életpályával, az anyagi boldogulással küzdenek. De még azok a bűvárok is, a kik anyagi gondoktól függetlenül, zavartalanul élhetnek munkájuknak, az ifjúkorban még nagyon kevés eredményt érnek el. És ebben a körülményben magának a tudományos kutatás fejlődésének a befolyását látom.

Tudományunk gyermekkorában roppant nagy volt az ismeretlen tér, a kutatónak csak bele kellett markolnia ebbe a kincseshányába, hogy a felfedezések egész sorát napvilágra hozza. Nem akarom azt mondani, hogy talán a tudományos kutatás tere azóta fogyott, hogy az a kincseshánya kiapadt volna, csak hozzájutni nehezebb, fárad-

ságosabb. A régi természetbúvár kezébe vette a vizsgálendő állatot — neki csak szemét kellett kinyitni, hogy azonnal a tárgyánál legyen — vagy legfeljebb egyszerű nagyítóüveggel vizsgálta azt. Manapság ellenben a kutatás eszközei és módszerei egyre bonyolódottabbak, nehezebbek lesznek és csak ezeknek az eszközöknek fáradságos alkalmazásával

A nápolyi zoologiai állomás.

jutunk tárgyunkhoz. A természetbúvárnak, mielőtt magával a tárgyával foglalkozhatnék, előbb a módszereket kell tudományosan megismernie; ez a munka sok időt emészt fel és maga is külön tudomány. Ha a kutatásban ezt a módot követjük, ha a tárgyat újabb és újabb szempontok szerint, új, tökéletesebb eszközökkel vizsgáljuk, sohase fogy el a tudományos megismerésre váró anyag, sőt minden egyes új eszköz új világot tár elénk.

Ilyen tudományos készüléssel kutatni a tenger állatvilágát: a zoologus legszebb feladata. A kinek alkalmá volt a tenger élővilágába bármily csekélyre is bepillantani az érzi, hogy a zoologusok igazi iskolája a tenger. Míg egyrészt az állati szervezet legapróbb részleteinek a kutatásához innét meríthetünk legalkalmasabb anyagot, addig a tengeri állatélet rendkívüli változatossága, az az egység, az egyetlen élettani célhoz való alkalmazkodás, a mely ebben a változatosságban nyilvánul, a gondolkodva búvárkodó zoologust oly tanúságokhoz juttatja, a melyek az életjelenségek megítélésében mély, átalakító hatást gyakorolnak rá.

Ezeket a tanúságokat elérni, igazán nem közönséges feladat. És hogy napjainkban mégis olyan messzire hatoltunk a tenger megismerésében, kétségkívül javarészből a nápolyi zoológiai állomásnak, ennek a pompásan berendezett tudományos intézetnek az érdeme. Mennyit kellett küzdenie a régi idők természetbúvárnak, a míg hiányos eszközeivel a tenger partjára jutott, azután valami nyomorult halászfalucskában előbb halálraremítve mikroszkópjával a lakókat, végre nehezen szerzett anyagát kutatni kezdte.

Ma a gyönyörű nápolyi öböl partján hatalmas épület áll a tudomány szolgálatában. Abból a kicsiny mustármagból fejlődött, a melyet 1874-ben DOHRN ANTAL jénai tanár vetett el. Azóta a német kormány bőkezű támogatása mellett hatalmasan felvirágzott. A legutóbbi években kibővítették és a biológia minden ága számára nagyszerűen berendezték. Gyönyörű akváriuma, a bepillantás a tenger életvilágába, számos látogatót vonz Nápolynak rengeteg turistaközönségéből. A tudomány legújabb segédeszközeivel dúsan felszerelt laboratóriumaiban a világ minden részéből odasereglett zoologusok kutathatják a tenger állatvilágát.

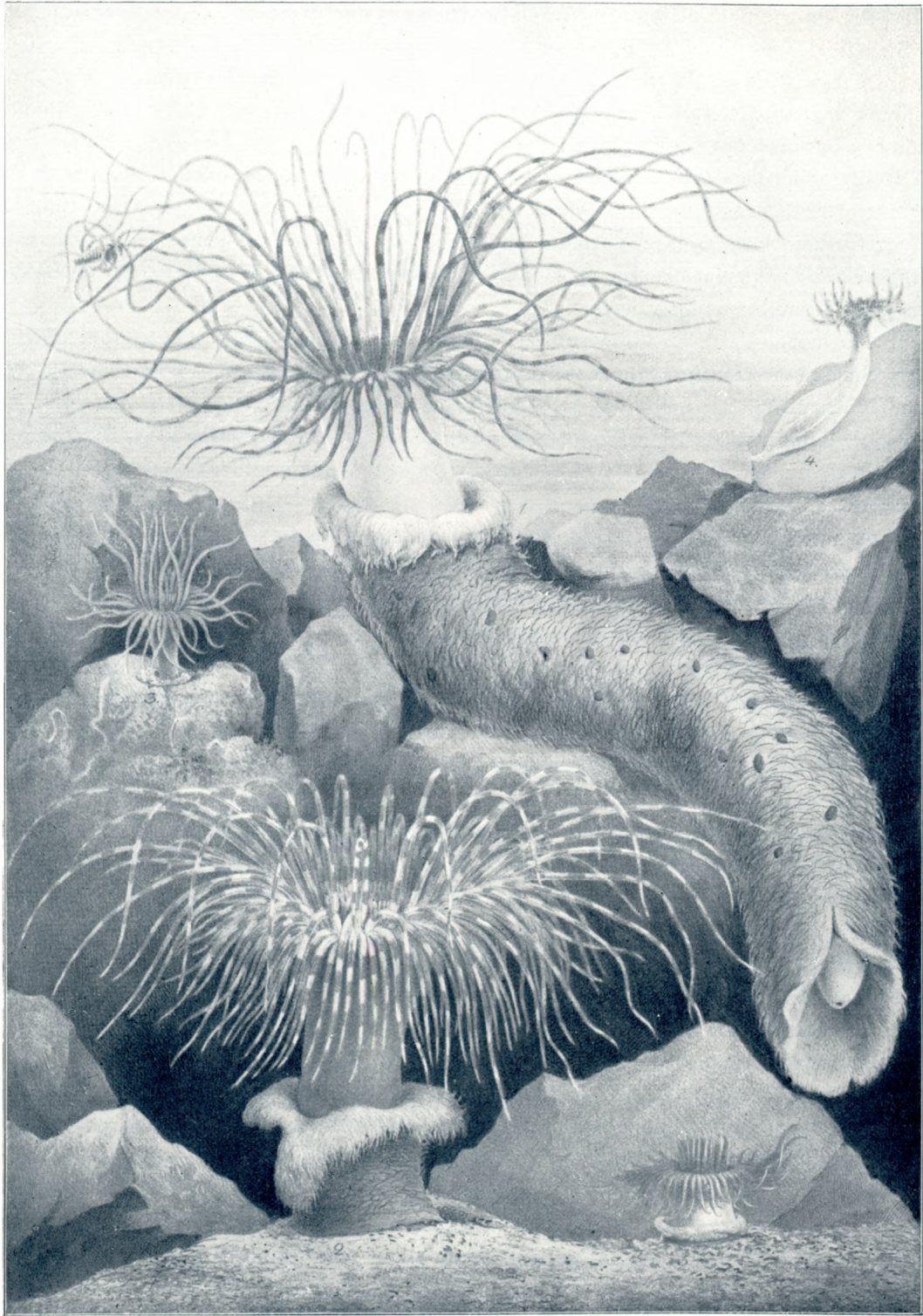
A hatalmas főépület a tengerparton, remek parkban, a villa Nazionale-ben áll. Főhomlokzatán oszlopok támogatják a kapu boltozatát, a párkány frízén aranybetűkben ragyog a «Stazione zoologica» felírás, az ormot pedig a tenger mithológiai alakjaiból álló szoborcsoport díszíti. A két szárnyon oszlopos, boltíves folyosó fut végig. A főépületet balfelől híd köti össze egy kisebb, hasonló épülettel, a melyben az újabb dolgozó helyiségek vannak. A főkapun keresztül, tágas udvarba jutunk és innét az akváriumba. Ez egy homályos, nagy terem, köröskörül és a közepén az egyes medencék üvegtáblái, a melyeken keresztül a megvilágított tengervíz zöldes csillogása a tenger mélységeinek hangulatát hűen varázsolja elénk.

Carmarina hastata E. H.

A medenczékbe felülről jut be a friss tengervíz, az épület padlásán elhelyezett víztartókból; látni lehet a folyton gyöngyöző, bugyborékoló zuhatagot, a mint a friss víz aláömlik. Igen érdekes az is, hogy a medenczék tetején látni a fenéken mászkáló állatok fordított tükröképét, a melyet a víz felszínének a tükrözése okoz. Huszonhat kisebb-nagyobb medenczében sziklák, tengeri növények közt, egyszóval természetes környezetében uszkál, heverész, libeg a nápolyi öböl változatos állatvilága. Itt csupa tengeri csillag, sünök, tengeri uborkák, amott zsákállatok telepednek a sziklákra és az üvegfalakra, a nyugalmat tarka-barka, ezüstös, aranyos halacskák zavarják meg, a melyek ügyesen, fürgén uszkálnak a sziklák, vízi növények és a megtelepedett állatok sűrűségében. Úszás közben gyönyörűek az áttetsző kalmárok, a tintahalak és a nyolczkarú polipok rokonai. Más medenczében teljes a nyugalom. A sziklák közt csak figyelmes szemlélés után vesszük észre az ördögi alakú *Scorpaena*-halakat, szintük, de testük, fejük, úszóik szeszélyes csipkézete is teljesen összeolvad a környezettel. Erre az előnyükre támaszkodnak a táplálékszerzés nagy harczában. Mozdulatlanul lustálkodnak a sziklák közt, a tenger fenekén, néha kitérítik otromba szájukat, hogy a vízben nyüzsgő apró állatkákat elnyeljék. Ismét máshol, nagy medenczékben, nagy halak, a kitünő húsú *Chrysophrys aurata*, majd czápák, elektromos ráják, tengeri teknősbékák és angolnák uszkálnak, lustálkodnak. Egy külön nyílt medenczében néhány rája van, a melyeket megérintve, kipróbálhatjuk azok elektromos ütését. Hatalmas nyolczkarú «polipok», lábasfejű puhatestűek, a csigák és kagylók rokonai, naphosszat mozdulatlanul gúnynyasztanak a medence sziklái közt. Olyanok, mint egy odadobott zacskó. Csak testük folytonos ütemes emelkedése és összehúzódása, a lélegző mozgások és összecsavart szívó korongokkal megrakott karjaik kunkorgó mozgása árulja el életüket. Mikor az őr egy kis rákot ereszt be hozzájuk, egyszerre megmozdulnak, kinyújtják karjaikat és a melyiknek sikerül a zsákmányt megkaparítani, az megint valami zúgba húzódik vele és ott csendesen gyömöszöli a szájába a martalékát. Újból megállok egy medence előtt. Most mintha nem is akváriumot látnék. Szivárványos tündérfátylak lebegnek sűrű erdő sötét hátterében. Mintha lágyan susogó szellő ringatná őket ide-oda. Az átlátszó fátyol alakja mindig jobban kibontakozik, gombaforma kalap tűnik elő, közepéből hosszú cső, széléről vékony, hosszú fonalak csüngnek alá és a költői jelenség előtt is csak búvárkodni tudó zoológus felismeri a *Carmarina hastata* nevű meduzát. Ott libeg mellette a nagy *Rhizostoma*, remek rózsás és lila színeivel bővölve el a szemlélőt, a fátyolalakú *Venus* övén parányi szivárványos lapocskák hullámos játéka ragadja meg a figyelmet. Ezek az üvegtestű, átlátszó csodaállatok egész életüket a nyílt tenger vizében uszkálva, lebegve töltik. Igen bajos őket megszerezni nagyobb mennyiségben, leginkább még télen és kora tavasszal, a mikor a tengeráramlások a partok közelébe sodorják őket.

Mindjárt mellettük van a korállatok és a virágállatok medenczéje. Valóságos tündérekert tárul elő az ágas-bogas, fa- és tollalakú, a legélénkebb színekben ragyogó korálltelepek pompájában. A gyönyörű zöldes, ibolya, rózsaszínű, barnás, áttetsző testű virágállatok rendkívül finom tapogatóikkal ügyesen megragadják a közelükbe kerülő kis állatokat vagy a bedobott húsdarabot és szájnyílásukba gyömöszölik. A nyugalom csak látszólagos, folytonos, örökös küzdelem honol a tenger mélységeinek homályában.

Tengeri rózsák (*Cerianthus membranaceus* Gml.)

Az akvárium fölött és a melléképületben könyvtár és dolgozó helyiségek vannak, a melléképület földszintjén pedig a szállításra szánt preparátumokat készítik. Az épület jobbszárnya új, a főépülettel egybe van építve. Ebben újonnan berendezett laboratóriumok vannak élettani és vegytani vizsgálatok számára. Pinczehelyiségében hatalmas kőmedenczékben tartják az élettani búvárkodás céljaira a különböző tengeri állatokat. A földszinten állandó hőmérsékletű és teljesen elsötétíthető szobákban dolgoznak az érzékeny optikai és elektromos mérő műszerekkel. Az emeleten van a nagy élettani laboratórium, vivisectiókra alkalmas műtőasztalokkal, a melyekhez csövek vezetnek a tengervízhez az operációk alatt a mesterséges lélegzés számára. A második emeleten vegytani laboratóriumok vannak.

Ha most valaki az állomáson a biológia bármelyik ágában búvárkodni óhajt, kényelmesen betelepül egy szobába, elfoglalja dolgozóasztalát, van külön akváriuma, a melyben állatait tarthatja, kap mindenféle szükséges eszközt, vegyszert, üvegedényt, alkoholt, konzerváló és rögzítő folyadékokat, festőszereket, használhatja a könyvtárat, egyszerűen gazdagon felszerelve és a legnagyobb kényelemben élhet tudományos kutatásainak.

A biológiai búvárkodás különböző ágaiban egyik legelső és legfontosabb teendő az állatok külső alakjának a megismerése. Ezt pedig csak oly módon lehet elérni, ha az állatokat konzerválják és pedig úgy, hogy eredeti külsejüket, annak minden legapróbb részletét élethűen megőrizték. A tengeri állatokat ilyképen konzerválni nem könnyű feladat. A lágy, finomtestű állatok rendkívül érzékenyek. Elég az edényt parányira megmozdítani és a benne élő virágállat azonnal behúzza tapogatóit. A legcsekélyebb külső ingerre, a minő a konzerváló folyadékok hatása is, annyira összehúzódhatnak, hogy alakjuk a felismerhetetlenségig eltorzul. Azonban éppen a nápolyi zoologiai állomásnak és főként nagytudományú konzervatorának, LO BIANCO tanárnak az érdeme, hogy a tengeri állatokat élethűen tudjuk konzerválni. LO BIANCO egész sereg módszert talált ki erre a célra, a melyek lényegükben mind azon alapulnak, hogy előbb elkábítja az állatot, különböző bódító szerekkel, chloroformmal, chloralhydráttal, cocainnal vagy dohányfüsttel. Ha az állat teljes eredeti alakjában kinyúlott és érintésre nem húzódik össze, akkor beleteszi a konzerváló folyadékba. Az ily módon konzervált állatot élethűen lehet alkoholban megőrizni. A készítmény olyan, mintha csak az akvárium élő állata lenne.

A nápolyi zoologiai állomás a maga nemében nem egyedül álló intézet. Minden nemzet emelt a maga tengerpartján hasonló, többé-kevésbé tudományos vagy inkább gyakorlati célú szolgáló intézetet. Nekünk, magyaroknak is van egy kis tengerpartunk, a biológiai állomás ügye azonban nagyon gyengén áll. Pedig a Quarnero gazdag, változatos állatvilága megérdemelné a behatóbb kutatást és a halászat fellendítése érdekében is sokat tehetne egy ilyen intézet. Legújabbban a Természettudományi Társulat kebelében indult meg a mozgalom, hogy ezt a régen fölvetett eszmét megvalósítsák. Talán mihamarább meg is lesz. Az ügy a magyarság ügye, a mely csak azért is megérdemli a magyar közönség figyelmét, hogy legyen még egy tudományos intézet, a mely a magyar kulturát szolgálja.

VADÁSZAT A GRAN CHACOBAN.

(Vége.)

Írta: ANISITS J. DÁNIEL.

ALIG haladánk egy kilométeren túl, az egyik vaqueano figyelmeztetett bennünket a még nedves földön mélyen benyomott nagy madárlábnymokra, melyek egész frissek voltak; rögtön szétoszoltunk s nagy kört képezve iparkodtunk a lábnyomok tulajdonosait a «Nandu»-kat fölfedezni. DON ROMAN leoldta a recadóhoz kötött «Nandu»-vadászathoz használt eszközt, a bolast, a mi nem egyéb, mint három kis almanagyságú bőrzacskóba kötött ólomgolyó, mindegyik golyó körülbelül egy méter hosszú bőrből font zsinigre van erősítve s ezek másik végeikkel egymáshoz vannak kötve. Használat alkalmával az egyik golyónál fogva megpöndörítik a levegőben s úgy dobják a Nandura. Mindez természetesen lóhátról történik s helyesen kezelve félelmes fegyver 30—50 lépés távolságig. A Nandu Dél-Amerika legnagyobb madara s elég gyakran fordul elő, más alkalommal már két ízben láttam, de mindig lőtávolon kívül, most pedig még csak nem is láttuk, bármennyit is kerestük. Tovább haladva, egy nagyobb lapályon százával voltak a «Tuyuyúk», ez egy gólyaforma madár rémséges nagy csőrrel, de majd kétszer akkora, mint a mi golyánk. Egy elhagyatott ranchohoz (kunyhó) érve, pihent lovak várakoztak reánk, gyorsan lovat cseréltünk s folytattuk útunkat. Útközben két ízben láttunk szarvasokat, de mindig észrevettek bennünket s bemenekültek a közeli erdőkbe. A szarvasok- vagy őzeknek négy faja fordul elő, kettőt szarvasnak, kettőt pedig őznek nevezhetni, legnagyobb az úgynevezett «Guazu pucú», ez olyan nagy, mint a mi szarvasunk, csak hogy agancsa silány. Hallottam ugyan, hogy némelyiknek igen szép nagy agancsa van, de a mit én eddig láttam, össze sem hasonlítható a mi szarvasaink agancsával.

Másik faj a «Guazu ti», ezt itten «venado»-nak (őz) hívják, ez pedig nagyobb a mi őzüknél, szőre hamvas. A szarvasokat s őzeket itt kizárólag cserkészve lövik, hogy kopóval vagy borzebbel hajtva könnyebben el lehetne ejteni, az valószínű, sajnos, hogy ilyen kutya nincs Paraguayban — pedig ez megbecsülhetlen lenne. Ezalatt beállt az est, az ég is beborult s majdnem teljes sötétben lovagoltunk, magunkat lovaink ösztönére bízva, kissé lassabban haladva a lovaink lába alatt tocsogó mocsarakon keresztül, a fűvön és a bokrok körül ezerei a «muá»-nak nevezett fénylő bogarak ültek, néhanéha egy-egy ismeretlen madár- vagy állatkiáltás hallatszott a távolból, kellemes hűvös szellő lengedezett s az utazás elég regényes lett volna, ha az az átkozott két vaskarika a recadon nem gyötörte volna annyira a lábszaráimat s már alig vártam, hogy haza

érjük. 9 óra tájban végre megvillant a fák közül tanyánk tüze s pár percz mulva leszállhattunk izzadt lovainkról.

A következő napon jóval napfölkelte előtt, reggeli négy órakor már talpon voltunk, e napon szándékoztunk átrándulni az argentiniai Chacoba, a ladik melyen elindultunk, beszállásunk után egész a bőrfáig merült a vízbe s megindultunk lefelé a Rio Pilco mayón, a kissé meredek, de azért mindenütt dús növényzettel elborított part vízbe nyúló nádasai közt gyakran találkoztunk vadászatra alkalmas vízi-szárnyasokkal s midőn megvirradt, jó csomót ejtettünk el belőlük, leggyakoribb ezek közül az «Agua peazó» és a «Teru teru», az előbbi mindig a vízben uszkáló zombékokon található, az utóbbi pedig inkább a partokon és vizes réteken. Igen jóízű húsa van az «Ypacahá»-nak, mely ritkán repül föl, inkább elbujik a nádasban, ennek itt 12 különféle faja van. Most ugyan nincs a kácsáknak évadja, de azért sikerült egy pár szép «Ypeguazút» lőni. A kácsákból 16 faj fordul elő, a legszebb, legnagyobb az «Ypeguazái» (Pato real), ez rendszeren párosával található, hanem azután az úgynevezett «Ypecutiri», tavasszal és októberben csapatonként százával röpköd a Paraguay folyó mellett. Közvetlen Asuncion mellett levő homok-szigeteken nagyon sokszor tucatszámra lőttük a tavasszal kedves földimmal e kácsákat. Lejebb haladva a vizen, egy fekete állatfej bukkant ki a vízből, gyorsan ismét a víz alá bukva, iparkodott ladikunk elöl menekülni, de csakhamar ismét fölmerült, több sikertelen lövés után végre egy jól irányzott golyó leteríté az állatot, mely vidrának, az «Aguará» (Lutra nigricano) bizonyult, ezt spanyolul «Lóbo de rio»-nak (folyami farkas) nevezik, szőrének színe feketés és sokkal tömöttebb és puhább, mint a mi vidránké.

Hét óra tájban a Rio Pilcomayo egy kis mellékfolyócskájához értünk s most ezen haladtunk befelé, az utazás igen lassan és az evezősökre nézve nagyon fáradtságosan történt, a víz igen sekély volt s kis ladikunk igen meg volt terhelve, végre mégis csak elértük a célt, négykézláb fölkapaszkodtunk a parton s benn voltunk az érintetlen őserdőben. Hogy milyen egy ilyen őserdő? azt meg sem kísérlem leírni, az én avatatlan tollam ahhoz nem ért, hanem hogy a járás benne roppant nehéz, azt merem állítani, a talaj hol vizes, hol pedig bokáig merülni a korhadt növényi részekben, keresztül-kasul van növe tüskés és nem tüskés fölfutó növényekkel, mikor az ember legkevésbbé gondol rá, akkor botlik keresztül egy ilyen folyondáron s örül az ember, hogy csak a tenyerébe ment bele a Cactus-tüskéje, nem pedig az arczába, majd hason csúszva kell a tüskés bokrokon keresztül bujni, majd pedig félig ledőlt fákon kell keservesen átmászni, tíz percz mulva csurog az izzadság az emberről, kabát és nadrág pedig desperatus állapotba jut. Útunkat egész hangtalanul folytattuk; mert itt már lehet vadászni, még pedig az itteni legnemesebb szárnyasokra a «yacú»-ra, ezeket magyarul talán vad pulykának lehetne nevezni. A «yacú» négy faja található itt, ú. m. a «yacuhú», ez a legnagyobb, a «yacu caraguatá», a «yacua peti» s végre a «Mitú», a mint e madaraknak hol egyike, hol másika megszólalt a magasztos őserdei csendben, akkor egyikünk, a kin a sor volt, egyik vaqueanóval megindult a hang után s cserkészve iparkodott a madár közelébe jutni s rendszeren a mit sem sejtő állat jól irányzott golyótól találva hullott le a sűrű bokrok közé.

Néha a szokatlan durranás után nagy ribillió támadt a nagy fák ágai közt, egy pár tőlünk teljesen fölfedezhetetlen rejtekhelyen meghuzódott majom iparkodott nagy makogás és sivítás közt még jobban elbujni. Végre nagy keservesen kikerültünk a bozótból, előttünk tárult el a tegnapi kép, de egész vad állapotban, a fű félöles vagy öles nagyságú, a palmaresek érintetlenek, az erdőcskék alig járhatók. A réteken egész járható csapások vezetnek keresztül, itt «Tauí catik» (Jabali, Pecari, *Aper mexicanus*) járnak! Kiszemeltünk egy kis erdőt, a honnét sok csapás vezetett ki. Beküldtük a vaqueanókat s peonokat az erdőbe, mi pedig a tulsó oldalon állottunk föl készen tartott fegyverrel. Kevés időre nagy rőfögés közt törtettek a fölvert vadak minden irányban, alig pár lövést intézhettünk rájuk, már végkép eltűntek a magas fű közt a közeli erdőben. Ez alkalommal nekem is kedvezett a sors egyet elejthetni. E vad-disznónak két faja fordul elő, olyan nagy, mint a mi négy-öt hónapos süldőink, sörtéje és szőre sokkal keményebb, színe pedig világos hamuszínű, fekete barnával keverve. Ugyan-e hajtásban volt néhány «Acuti» is (*Mus silvestris americanus*), ez is vadászható állat s jó pecsenyéje van, de ezek szintén elmenekültek. Mellesleg fölemlítem, hogy a mi vadnyulunk fajához tartozó nyúl itt rikta, én eddig csak egyet láttam s erre is véletlenül akadtunk rá egy odvas fában, e nyúl oly nagyságú volt, mint az, melyet a Csalóközben «kinigli»-nek hívnak.

Ismét egy térséghez értünk, a vaqueanók fölmásztak az elszórt egyes pálmákra s éles szemmel kémlelték a tájat, az egyikük meg is látott két szarvast legelészve, ezek egyike el is ejtetett, de roppant fáradsággal juthattunk volna közelükbe, fájdalom, hogy épen a szarvastehén esett áldozatul, csak hogy itt nem tesznek különbséget a nem között, akár bika, akár tehén, mindegy a húsup és a bőrük egyforma, sőt jobb, ha a tehént lövik meg, mert a bika úgy is megvédi magát a jaguártól, holott a magára maradt nőstény e ragadozóknak esik áldozatul (legalább nekem így beszéltek).

Letelepedtünk egy árnyas helyre s a velünk hozott konzervek és elejtett madarakból pompás ebédet csaptunk, ezután újból neki indultunk ladikunkat fölkeresni. Utközben még néhány szárnyas és egy szép őzbak esett zsákmányul, ugyanott, a hol az őzet találtuk, akadtunk egy más vadászható állatra is, az úgynevezett «yurumi»-ra, ez a «hangyász», melynek két faja fordul elő, az állatot ugyan érte golyó, de úgy elbujt a sűrű bokrok közt, hogy hosszas keresés után sem akadhattunk rá. Nagy kedvvel üzik itt a mi vadászati fogalmunknak egy kissé meg nem felelő «Loro» vagy zöld papagály vadászatát s tuczatszámra lövik e kedves madarakat, melyek csapat-számra többféle fajban, nagy lárma közt röpködnek egyik fáról a másikra. Nagy fáradság után végre megérkeztünk a ladikhoz s itt, nagy örömünkre, még egy másik üreset is találtunk, melyet DON ROMAN küldött utánunk s e nélkül nem tudom, hogy vihettük volna haza az elejtett vadakat, a hazautazás sokkal gyorsabban történt, mint az idejutás, de azért mégis lehetett vagy tíz óra, mire megérkeztünk. Sokszor voltam már vadászat után elfáradva, de így kimerülve sohasem éreztem magamat, különben ennek magam voltam oka, mert a kigyóktóli félelmemből (a melyekből azonban egyet sem láttam) magas szárú bagaria csizmákban kinlódtam egész nap.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Poloska - óriás Magyarországon. Hazánk állatvilágában kevés a nagyobb testű rovar, ezek inkább a forró égőv alatt tenyésznek. A szarvasbogár, a hőszinczér, az éjjeli pávaszem, egy-néhány nagyobb szitakötő és felsoroltuk legnagyobb rovarainkat. Ezekhez járul most még egy poloska-féle is, de szerencsére nem a házi poloska rokonságából, hanem a vizek, mocsarak lakói közül való. A forró földégőv alatt tenyésznek nagyobb vízi poloskák, melyek egyike hazáján, Afrikán kívül, még Arábiában, Szíriában, Rhodusz-szigetén és Dél-Európában (Görögország, Dalmácia) is előfordul. Az *Amorgius niloticus*, a mint ezt a poloskát a szakirodalomban nevezik, újabb Magyarországon területéről is előkerült s a mint *dr. Horváth Géza* róla írott cikkében mondja, valószínűleg nálunk is régóta honos, csak elkerülte a figyelmünket, legalább mostani bevándorlásról szó sem lehet, mindenféle körülmények ennek elleneszoznak. A múlt év nyarán először Temesváron, egy héttel később pedig Szatmár-Németiben fogták egy-egy példányát. Valószínű, hogy most, miután figyelmesek lettünk erre az állatra, újabb és újabb példányai fognak alföldi mocsarainkból előkerülni és talán hazánkban való elterjedéséről is, maholnap többet fogunk tudni. Képünk a temesvári példányt mutatja be természetes nagyságban. — i.

Ebtenyésztés. *Monostori Károly*, az állatorvosi főiskola tanára, újabb hiánytöltő szak-

munkával gazdagította irodalmunkat. Munkája az ebekről szól, ezeket ismerteti először is természetrajzi szempontból. A test külső és belső részeit tárgyalván, röviden jellemzi a 60-nál több fajtát és azokat képen is bemutatja. A következő fejezetek a kutyák tartózkodási helyéről, a tenyésztésről, fölnevelésről, tanításról, idomításról, táplálásról, gondozásról, adás-vevésről és szállításról szólnak. A munka utolsó részéből az olvasó megismerkedhetik a kutyák betegségeivel, rossz szokásaikkal. Szerző hasznos dolgot végzett, hogy röviden megírta az ebekre vonatkozó összes tudnivalókat, egy jó kis kézikönyvet adott az ebtenyésztők, vadászok stb. kezébe. *Monostori*-nak ez a 3000-dik munkája, mely a

Franklin-Társulat kiadásában jelent meg. Ára 3 kor., vászonkötésben 4 kor. 50 fillér, a mi a csinos kiállítás mellett nem is mondható magas árnak. — i.

„AZ ÁLLATVILÁG”

Állattani, vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik kéthavonként, eredeti képekkel gazdagon illusztrálva. Előfizetési ára egy évre 5 korona, mely összeg „Az Állatvilág” kiadóhivatala címére (Budapest, VII. kerület, Damjanich-utca 36.) küldendő. Telefon: 17—23.

A lap szellemi részét illető küldemények egyenesen a szerkesztőhöz (Csiki Ernő, Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum) intézendők.

A kiadóhivatalban kapható még néhány példány be-kötési tábla „Az Állatvilág” 1908. évfolyamához, darabja 1 korona 20 fillérért.

HAZAI ZOOLOGIAI LABORATORIUM

Budapest, VII., Damjanich-utca 36. sz.

Ajánljuk intézetünket a t. vadászközönség figyelmébe.

Intézetünk *emlős állatokat és madarakat* a legmodernebb követelményeknek megfelelően természetűen, dermoplasztikai alapon és művészi kivitelben preparál, úgy magánosok, mint iskolák és múzeumok részére.

Vállalkozik mindenféle *vadásztrofeák* elkészítésére tartós és szép kivitelben, úgyszintén állati bőröknek szőnyegnek való kikészítésére.

Iskolák, múzeumok részére egész gyűjteményeket szállít, szertárak berendezésére vállalkozik.

A «Hazai Zoologiai Laboratorium»-ban az összes tárgyak dr. MADARÁSZ GYULA, az intézet igazgatójának ellenőrzése mellett készülnek és az intézet a szállított preparátumokért a legmesszebb menő kezességet vállalja.

ELSŐ MAGYAR HANGLEMEZGYÁR

◇ ◇
Egyedüli magyar
hanglemezgyár.

◇ ◇
Versenyképes bár-
mely külföldi gyár-
:: ral ::

◇ ◇
Vezérképviselőt :
Budapest, VII.,
Rákóczi-út 40. sz.

◇ ◇
Elsőrendű gyárt-
:: mány ::

◇ ◇
Tessék hanglemez-
:: jegyzéket kérni ::

◇ ◇
Vezérképviselőt :
Budapest, VII.,
Rákóczi-út 40. sz.

Pártoljuk a honi ipart!

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 18/a.

